

گزارش

به جرات می‌توان گفت اقتصاد ایران طی سال‌های اخیر و در طول دولت‌های یازدهم و دوازدهم از آنچه وعده داده شده بود، فاصله زیادی گرفت. به عبارت دیگر، کارنامه اقتصادی دولت حسن روحانی را باید یکی از ضعیف‌ترین کارنامه‌های اقتصادی در طول سال‌های پس از انقلاب دانست. دولت روحانی که به اعتبار خود یکی از زبده‌ترین و متخصص‌ترین اقتصاددان‌های ایران را به‌عنوان اعضای تیم اقتصادی خود انتخاب کرد و به تدبیر تیم خود برای بهبود اقتصاد کشور امید فراوانی بست، حالا و پس از گذشت ۶ سال و اندی از عمر دولت دوازدهم، نه تنها به هیچ یک از اهداف خود دست نیافت، چه بسا آنچه موجب شد اقتصاد ایران روزهای ناخوشی را سپری کند، مشورت‌های نادرست و نشانی‌های اشتباهی بود که تیم اقتصادی روحانی به او ارائه کردند. بخش مهمی از این اشتباهات و سیاستگذاری‌های ناپجا و تاثیر آن بر اقتصاد کشور را باید نتیجه ارائه مشورت‌هایی دانست که از سوی مسعود نیلی، مشاور اقتصادی رئیس‌جمهوری ارائه شد که طی سال‌های گذشته مسیر اقتصاد کشور را بر خلاف پیش‌بینی‌های وی، به بی‌راهه کشانده است.

دوازدهم شهریورماه سال ۹۲ و چند ماه پس از انتخاب حسن روحانی به‌عنوان رئیس‌جمهور ایران، مسعود نیلی با حکم روحانی رسماً مشاور اقتصادی رئیس‌جمهوری شد. این تاریخ را باید سرآغازی برای اشتباهات پی‌در پی نیلی در دولت یازدهم دانست که هرکدام در زمان خود، چالش‌های فراوان و حواشی متعددی را برای دولت ایجاد کرد.

سوابق مسعود نیلی

مسعود نیلی فارغ‌التحصیل رشته مهندسی سازه از دانشگاه صنعتی شریف در مقطع کارشناسی ورشته طراحی سیستم‌های اقتصادی از دانشگاه صنعتی اصفهان در مقطع کارشناسی ارشد است. او در اواسط دهه ۷۰ برای تحصیل در رشته دکتری اقتصاد راهی اروپا شد و در سال ۷۴ مدرک دکتری اقتصاد خود را از دانشگاه منچستر انگلیس دریافت کرد. او پیش از این و در دولت سارندگی در سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی فعالیت می‌کرد و پس از دریافت مدرک دکتری و در دولت اصلاحات، بار دیگر به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی بازگشت و مدتی ریاست موسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی را برعهده گرفت. وی در دهه ۸۰ و پس از انصراف از فعالیت در سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، بیشتر وقت خود را صرف تدریس در دانشگاه کرد. او در دولت‌های نهم و دهم نیز هیچ منصبی در بدنه دولت نداشت. با پایان عمر دولت دهم و آغاز انتخابات دور یازدهم، نیلی به ستاد انتخاباتی حسن روحانی رفت و در همان زمان برنامه اقتصادی دولت را نوشت و همان‌طور که گفته شد پس از گذشت چند ماه از انتخاب حسن روحانی، نیلی به سمت مشاور اقتصادی وی انتخاب شد. ناگفته نماند که برخی رسانه‌ها یک روز بعد از تنفیذ رئیس‌جمهور اعلام کردند مسعود نیلی یکی از گزینه‌های اصلی انتخاب رئیس‌کل بانک مرکزی و در رقابت بامجید قاسمی، عبدالناصر همتی وولی‌الله سیف است. براساس تبصره ماده ۸۸ قانون برنامه پنجم توسعه، رئیس کل بانک مرکزی و قائم‌مقام وی باید از میان متخصصان مجرب پولی، بانکی و اقتصادی با حداقل ۱۰ سال تجربه کاری و تحصیلات حداقل کارشناسی ارشد در رشته‌های مرتبط و دارای حسن شهرت باشند. با وجود این نیلی که همه شرایط قانون برنامه پنجم توسعه را برای رسیدن به کرسی ریاست بانک مرکزی در اختیار نداشت، از گردونه رقابت حذف شد. البته در همان زمان، نیلی در گفت‌وگوها و مصاحبه‌های

تحلیل

گزارش «فرهیختگان» از ۲ هزار روز مشورت‌های مسعود نیلی به دولت حسن روحانی

تشریف داشتید آقای مشاور!

خود با رسانه‌ها تاکید می‌کرد تمایلی به فعالیت در سمت ریاست بانک مرکزی ندارد، چرا علاقه‌ای به «پاسخگوبدن» نداشت.

نقش نیلی در بازار ارز

نیلی یک اقتصاددان و حامی اقتصاد لیبرال است؛ لذا ارائه راهکارها و مشاوره‌های وی به رئیس‌جمهور، بیشتر بر پایه تفکرات او و اعتقادش بر اقتصاد آزاد بود. اعتماد بیش از حد حسن روحانی به نظریه و راهکارهای مسعود نیلی، سیاستگذاری دولت در حوزه اقتصاد را با شکست مواجه کرد. نیلی در اوایل ورود خود به دولت یازدهم، در حمایت (و شاید کسب اعتماد رئیس‌جمهور) اعلام کرد حسن روحانی تنها رئیس‌جمهوری است که اعتقادی به افزایش پایه پولی و رشد نقدینگی ندارد. این در حالی است که براساس آمار موجود، نقدینگی از ۶۴۰ هزار میلیارد تومان سال در سال ۹۲ به هزار و ۱۷ هزار میلیارد تومان در سال ۹۴ رسید. در اواسط سال ۹۴ بسته‌ای حمایتی با عنوان «بسته خروج از رکود» در هیات دولت تدوین و ارائه شد. براساس این بسته، قرار شد دولت برای حمایت از تولید، تسهیلات خاصی را به بخش‌های مولد اقتصادی ارائه دهد. البته بسته اقتصادی سال ۹۴ دومین بسته خروج از رکود دولت یازدهم بود و پیش از آن، دولت در تابستان سال ۹۳ بسته‌ای با عنوان «بسته خروج غیرتورمی از رکود» را ارائه کرده بود.

شکست بسته‌های خروج از رکود

مسعود نیلی به‌عنوان عضو اصلی تیم تدوین‌کننده بسته اول و دوم خروج از رکود، نقش مهمی در نگارش بندهای این مصوبه داشت و معتقد بود با ارائه این بسته، اقتصاد کشور از رکود خارج می‌شود. براساس آمار موجود، رشد اقتصادی کشور در پایان سال ۹۳، سه درصد برآورد شد و اگرچه مسئولان دولت این رشد مثبت را ناشی از اجرای بسته سیاستی عنوان کردند، اما علت این رشد افزایش درآمدهای نفتی در سال ۹۳ بود. بنابراین بسته اول خروج از رکود بدون نتیجه و عملاً با شکست مواجه شد. نامه چهار وزیر دولت به رئیس‌جمهور در مهرماه ۹۴ این ادعا را اثبات

اقتصاد

اهم مسئولیت‌های مسعود نیلی در دولت‌های یازدهم و دوازدهم

مشاور اقتصادی رئیس‌جمهور

دستیار ویژه رئیس‌جمهور در امور اقتصادی

دبیر ستاد هماهنگی اقتصادی

عضو شورای پول و اعتبار (بدون داشتن سابقه بانکی)

رئیس موسسه نیاوران

می‌کند، چراکه این نامه از سوی چهار وزیر که یکی از آنها وزیر اقتصاد بود به رئیس‌جمهور نوشته شد و در آن تاکید شده بود اگر چاره‌ای برای رفع رکود نشود، اقتصاد با بحران مواجه خواهد شد؛ این نامه در حالی نوشته شده بود که بیش از یک‌سال از تدوین بسته حمایتی برای رفع موانع تولید و خروج از رکود گذشته بود. بسته دوم که درواقع یک برنامه کوتاه‌مدت تا پیش از اجرای برجام قلمداد شد، ۳۳ بند داشت و در مهرماه ۹۴ به اجرا گذاشته شد، اگرچه مسعود نیلی مدعی بود سیاست‌های بسته اول خروج از رکود اجرا شد و با موفقیت همراه بود و درواقع زیر بار شکست این بسته نفرت، اما باید از آقای مشاور پرسید اگر بسته اول موفقیت‌آمیز بود، چرا بسته دوم پس از نامه چهار وزیر تدوین شد؟ نکته قابل توجه در تدوین بسته دوم این بود که در پایان سال ۹۴ و برخلاف پیش‌بینی مشاور اقتصادی رئیس‌جمهوری، رشد اقتصادی کشور منفی ۱/۷ درصد برآورد شد.

نظریه‌های یارانه‌ای!

یکی از شاهکارهای مسعود نیلی که عملاً دولت را گرفتار حواشی فراوانی کرد، اظهار نظر وی درمورد نحوه پرداخت یارانه نقدی

اکثریت دریافت‌کنندگان یارانه نقدی بار دیگر با ثبت نام در سامانه دریافت یارانه نقدی، خواهان دریافت یارانه شدند. جالب اینجاست که مشاور رئیس‌جمهوری برای پوشش پیش‌بینی اشتباه خود (و البته به تعبیر خود، برای تشویق مردم) اعلام کرد کسانی که داوطلبانه یارانه خود را حذف کنند، به‌عنوان قهرمان ملی، مورد قدردن‌اسی معنوی قرار خواهند گرفت و نام کسانی که یارانه خود را حذف کرده‌اند در سایت سازمان هدفمندی ثبت خواهد شد تا موجبات افتخار نسل‌های آینده را فراهم کنند. حتی با راه‌اندازی و طراحی پوششی بازیگران و هنرمندان و ورزشکاران کشور را به خودانصرافی از دریافت یارانه تشویق کرد، اما این سیاست‌ها نیز با شکست مواجه شد و مهر تایید دیگری بر ناکارآمدی او در تیم اقتصادی دولت زد.

نیلی و التهابات ارز

اما بازار ارز نیز از نظریه‌ها و مشاوره‌های مسعود نیلی بی‌نصیب نماند؛ او از همان ماه‌های نخستین فعالیت خود در اظهارنظری تاکید کرد بانک مرکزی در تعیین نرخ ارز مداخله نمی‌کند! این در حالی بود که در همان دوره بانک مرکزی یکبار نرخ ارز را سه‌هزار تومان اعلام کرد و بار دیگر در افزایش نرخ ارز تا حدود سه‌هزار و ۵۰۰ تومان مداخله کرد.

بسیاری از کارشناسان اقتصادی معتقدند اظهارنظرها و مشاوره‌های مسعود نیلی تاثیر مستقیمی بر بازار ارز داشته و حتی در اتفاقات اخیر بازار ارز، وی نقش پررنگی ایفا کرده است. نیلی معتقد است دلار در ایران باید به بالاترین نرخ خود برسد. بدیهی است که این نظریه می‌تواند موبد نقش او در نوسانات بی‌سابقه نرخ ارز در کشور باشد. طرفداران افزایش قیمت دلار بر این باورند که دولت باید اجازه جهش نرخ ارز همراه با واقعیت‌های اقتصادی را فراهم کند تا صادرات در یک فضای رقابتی قرار گیرد و این امر باعث افزایش صادرات و کاهش واردات شود. اقتصاددانان لیبرال علت دیگر افزایش نرخ ارز را رونق تولید می‌دانند؛ همان‌طور که نیلی، مشاور اقتصادی رئیس‌جمهوری نتیجه سازوکار تثبیت نرخ ارز را به‌صرفه نبودن فعالیت تولیدی در کشور می‌داند. شکست تفکرات نیلی در پیشبرد اهداف اقتصادی کشور با نگاهی به بازار ارز و اتفاقات بی‌سابقه‌ای که در مدت اخیر در این بازار رخ داد، به‌خوبی مشهود است.

سرانجام آقای مشاور

اکنون بیش از پنج سال از فعالیت مسعود نیلی در دولت‌های یازدهم و دوازدهم می‌گذرد و به‌رغم انتقادهای بسیار زیادی که در طول این سال‌ها بر عملکرد وی وارد شده است، او هیچ‌گاه اشتباهات خود را نپذیرفت. شاید اگر رئیس‌جمهور تا این اندازه به نظریات و ایده‌های نیلی اتکامی کرد، فضای اقتصادی کشور امروز کمی آرام‌تر بود.

۱۲ تیرماه سال جاری خبر استعفای نیلی از سمت مشاور اقتصادی رئیس‌جمهور منتشر شد. درواقع رئیس سابق اتاق بازرگانی در توثیتی نوشت: «امروز به‌واسطه یکی از دوستان دولت باخبر شدم دکتر مسعود نیلی بیش از ۱۰ ماه است که استعفا کرده و از ابتدای امسال در هیچ نشست دولتی شرکت نکرده است». این توثیت در حالی منتشر شد که بسیاری از رسانه‌ها اعلام کرده‌اند مسعود نیلی در تمام جلسات دولت از ابتدای سال تا کنون حضور داشته است و همچنان همپای رئیس‌جمهور به فعالیت خود ادامه می‌دهد. با وجود این مسعود نیلی که به‌نظر می‌رسد مدت‌هاست سودای رفتن را در سر می‌پروراند بالاخره در پایان هفته گذشته از سمت دستیار ویژه رئیس‌جمهوری در امور اقتصادی استعفا داده و استعفا ی وی با موافقت حسن روحانی و تقدیر و تشکر وی از زحمات ارزنده نیلی همراه شده است.

میلیارد دلار صادرات و ۶۹۳ میلیارد دلار واردات

داشت. براساس این گزارش، انتظار می‌رود در سال ۲۰۱۹ صادرات ایران به ۷۵/۹ میلیارد دلار و واردات به ۷۶ میلیارد دلار کاهش یابد.

ذخایر ارزی ایران ۹۹/۸ میلیارد دلار شد

تراز حساب‌های جاری ایران در سال ۲۰۱۷ بالغ بر ۹/۵ میلیارد دلار بود که براساس پیش‌بینی صندوق بین‌المللی پول این رقم در سال ۲۰۱۸ به ۵/۸ میلیارد دلار خواهد رسید و در سال ۲۰۱۹ رقم تراز حساب‌های جاری ایران تنها ۰/۹ میلیارد دلار خواهد بود. این نهاد بین‌المللی کل ذخایر ارز و طلای ایران را ۹۹/۸ میلیارد دلار در پایان سال جاری برآورد کرده که این رقم نسبت به ذخایر ۱۱۱/۷ میلیارد دلاری سال قبل ۱۱/۹ میلیارد دلار کاهش خواهد یافت. پیش‌بینی شده ذخایر ارزی ایران در سال آینده نیز کاهش یابد و به ۹۳/۱ میلیارد دلار در پایان این سال برسد.

ذخایر ارزی ۹۹/۸ میلیارد دلاری ایران در سال جاری معادل نیازهای وارداتی ۱۵/۸ ماه ایران است که رقم قابل توجهی در مقایسه با سایر کشورهای منطقه است.

توانایی ذخایر ارزی ایران در تامین واردات بیشتر از ۲۷ کشور منطقه

ایران از نظر توانایی ذخایر ارزی در تامین واردات رتبه سوم را میان ۳۰ کشور خاورمیانه و آسیای مرکزی دارد. بالاترین رقم با ۲۸/۷ ماه مربوط به عربستان است و پس از این کشور، الجزایر با ۱۶ ماه در رتبه دوم قرار گرفته‌اند.

افزایش بیش از ۲ برابری رشد نقدینگی در ایران
صندوق بین‌المللی پول از بیش از دو برابر شدن رشد

گزارش صندوق بین‌المللی پول از شاخص‌های امیدوار کننده اقتصاد ایران

بخش غیرنفتی ایران که در سال ۲۰۱۷ رشد ۴/۶ درصدی را تجربه کرده بود در سال جاری با رشد ۰/۲ درصدی مواجه خواهد شد و در سال آینده وارد رکود حدود ۱/۲ میلیارد دلاری در سال جاری و ناکامی آمریکا در صفرکردن صادرات نفت ایران طی رشد منفی ۷/۴ درصدی را در سال ۲۰۱۸ تجربه خواهد کرد و پیش‌بینی می‌شود در سال ۲۰۱۹ نیز رشد این بخش منفی ۱۲/۹ درصد باشد. در سال ۲۰۱۷ رشد بخش نفتی ایران ۰/۹ درصد اعلام شده بود.

تلاش آمریکا برای توقف صادرات نفت ایران به سنگ می‌خورد

صندوق بین‌المللی پول کاهش تولید نفت ایران در سال ۲۰۱۹ را نسبت به امسال ۵۲۰ هزار بشکه در روز برآورد کرده است. ایران که در سال گذشته میلادی ۳/۸ میلیون بشکه در روز نفت تولید کرده بود در سال ۲۰۱۸ متوسط تولید نفت این کشور به ۳/۴۵ میلیون بشکه در روز کاهش می‌یابد و پیش‌بینی شده است این رقم در سال ۲۰۱۹ به ۲/۹۳ میلیون بشکه در روز برسد. با وجود افت قابل توجه تولید نفت ایران، تولید گاز این کشور در سال‌های ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ تغییری نخواهد داشت و در سطح سال ۲۰۱۷ یعنی ۵/۳ میلیون بشکه در روز نفت باقی می‌ماند. براساس برآوردهای صندوق بین‌المللی پول، ایران در سال ۲۰۱۷ بالغ بر ۲/۱۵ میلیون بشکه در روز

صندوق بین‌المللی پول با بررسی شاخص‌های کلان اقتصاد ایران از تولید ناخالص داخلی ۴۳۰ میلیارد دلاری، رشد ۱/۲ درصدی بخش غیرنفتی، ذخایر ارزی حدود ۱۰ میلیارد دلاری در سال جاری و ناکامی آمریکا در صفرکردن صادرات نفت ایران طی امسال و سال آینده خبر داد.

به گزارش «تسنیم» صندوق بین‌المللی پول در گزارشی موسوم به «چشم‌انداز اقتصاد منطقه‌ای: خاورمیانه و آسیای مرکزی» به بررسی وضعیت اقتصادی ۳۰ کشور منطقه ازجمله ایران در سال ۲۰۱۸ میلادی و چشم‌انداز اقتصادهای این منطقه در سال ۲۰۱۹ پرداخته است.

اقتصاد ایران، ۹۷ میلیارد دلار کوچک‌تر می‌شود
براساس این گزارش، اقتصاد ایران که در سال ۲۰۱۷ رشد ۳/۷ درصدی را تجربه کرده بود امسال وارد رکود می‌شود و رشد منفی ۱/۵ درصدی و در سال ۲۰۱۹ رشد منفی ۳/۶ درصدی خواهد داشت. بر همین اساس، ارزش تولید ناخالص داخلی ایران که در سال ۲۰۱۷ به ۴۳۰/۷ میلیارد دلار رسیده بود در سال جاری با اندکی کاهش به ۴۳۰/۱ میلیارد دلار می‌رسد، اما در سال آینده حدود ۹۷ میلیارد دلار از تولید ناخالص داخلی ایران کاسته می‌شود. صندوق بین‌المللی پول پیش‌بینی کرده است در سال ۲۰۱۹ ارزش تولید ناخالص داخلی ایران به ۳۳۳/۶ میلیارد دلار کاهش یابد.

وی افزود: «نه بنادر عراق ظرفیت آن را دارند که به ایران اقلام غذایی بدهد و نه عراق تولیدکننده مواد غذایی است.»

حسینی خاطرنشان کرد: «عراق خودش واردکننده عمده غذایی از ایران است؛ پس چگونه می‌خواهد به ایران مواد غذایی بدهد؟»
براساس این گزارش، بعد از اینکه عراق موفق شد برای ادامه تعاملات نفتی، گاز و برقی از آمریکا معافیت بگیرد، خبری منتشر شد مبنی بر اینکه عراق به‌جای پرداخت پول گاز به ایران، اقلام غذایی بدهد. بر این اساس «رویتزر» در خبری اعلام کرد که منابع آگاه به این رسانه خبر داده‌اند عراق یک درخواست به آمریکا ارسال کرده تا به این کشور اجازه دهد پس از مهلت ۴۵ روزه، همچنان به وارداتش از ایران ادامه دهد و در قبال دریافت گاز ایران، کالاهای غذایی و بشردوستانه به همسایه خود صادر کند.